

9-SINF
O‘ZBEKISTON TARIXI
(68+*17 soat)

Kirish. Tarixiy xotirasiz kelajak yo‘q. O‘rganiladigan davrning o‘ziga xos xususiyatlari. Vatan jonajon yurt va qadrdon zamin, eng muqaddas bebaho boylikdir.

I bob. XIX ASR O‘RTALARIDA O‘ZBEK XONLIKLARINING SIYOSIY, IQTISODIY VA MADANIY HAYOTI
(6 soat)

XIX asr o‘rtalarida O‘rta Osiyo davlatlarining hududi va aholisi. O‘rta Osiyo davlatlarining hududi. Xiva, Qo‘qon xonligi va Buxoro amirligining hududiy chegaralari. O‘rta Osiyo davlatlarining aholisi.

XIX asr o‘rtalarida o‘zbek xonliklarining ma‘muriy boshqaruv tizimi. Buxoro amirligining davlat boshqaruvi. Amirlikni mang‘itlar sulolasiga mansub hukmdorlar boshqaruvi. Amirlikda ijro hokimiyati.

Xiva xonligining qo‘ng‘irotlar sulolasi tomonidan boshqarilishi. Xonlikda oliy amaldorlar – devonbegi, qushbegi, mehtar, otaliq.

Qo‘qon xonligining minglar sulolasi tomonidan boshqarilishi. Amir lashkar. Mehtar, qozikalon, qozilar, muftiy, rais, mirshab.

XIX asr o‘rtalarida o‘zbek xonliklarining ijtimoiy-iqtisodiy hayoti. Yer egaligi va soliq tizimi. XIX asrda O‘rta Osiyo xonliklari agrar davlatlar. Katta yer egalari, dehqonlarning yer egalari qo‘lida ishlashi. Sug‘orish tizimi va tartiblari. Amudaryo, Sirdaryo suvlari kanallar qazib, to‘g‘onlar qurilib ekin maydonlariga yetkazilgan. Hunarmandchilik va savdo-sotiq. O‘rta Osiyo savdogarlari Eron, Xitoy, Hindiston, Afg‘oniston, Rossiya davlatlari va qozoq juzlari bilan savdo-sotiq qilganlar.

XIX asr o‘rtalarida O‘rta Osiyo aholisining madaniy hayoti. Xalq ijodiyoti: baxshilar, qiziqchilar, hofizlar, askiyachilar. Arxitektura.

Takrorlash.

II bob. ROSSIYA IMPERIYASINING O‘RTA OSIYONI BOSIB OLISHI
(8 soat)

Rossiya imperiyasi tomonidan O‘rta Osiyoni bosib olish uchun istilochilik harakatlarining boshlanishi. Bosib olish uchun tayyorgarlik. Rossiya imperiyasining O‘rta Osiyoni bosib olish uchun istilochilik harakatlarining boshlanishi. Angliya bilan aloqalarni yo‘lga qo‘yish uchun harakatlar. O‘rta Osiyoni bosib olish uchun harbiy istilochilik yurish bosqichlari.

Toshkentning bosib olinishi. Rossiya imperiyasining O‘rta Osiyoni bosib olish uchun istilochilik harakatlarining Toshkentdan boshlanishi. 1865-yilda Niyozbek qal’asidagi janglar. Toshkentni egallanishi.

Turkiston general-gubernatorligining tashkil etilishi. Turkiston o‘lkasida mustamlaka boshqaruvining o‘rnatilishi. 1867-yilda markazi Toshkent shahri

bo'lgan Turkiston general-gubernatorligi va Turkiston harbiy okrugi tashkil qilindi. Yangi ma'muriy hududlarning tashkil qilinishi. 1867-yilgi «Nizom» loyihasi.

Buxoro amirligiga qarshi harbiy harakatlarning boshlanishi. Buxoro amirligi bosib olinishining boshlanishi. 1866-yil 8-mayda Erjar jangi. O'ratepa va Jizzax uchun janglar. 1864-1866-yillar davomida bosib olingan hududlarni o'z ichiga oluvchi Sirdaryo viloyatining tashkil qilinishi.

Buxoro amirligi ustidan Rossiya imperiyasi protektoratining o'rnatilishi. Samarqand uchun jang. Zirabuloq tepaligidagi jang. Samarqandda xalq harakatlari. Buxoro amirligining Rossiya vassaliga aylantirilishi. Podsho hukumati tomonidan yangi bosib olingan hududlarda Samarqand va Kattaqo'rg'on bo'limlaridan iborat Zarafshon okrugining tuzilishi. 1873-yildagi shartnoma.

Xiva xonligi ustidan Rossiya imperiyasi protektoratining o'rnatilishi. Xiva xonligiga qarshi Kaufman boshchiligida harbiy yurishlarning boshlanishi. Mang'ishloq, Orenburg, Turkiston va Krasnovodsk okruglarining yurishda ishtirok etishi. 1873-yil 12-avgustda imzolangan Gandimiyon shartnomasi. Xiva xonligi 2 million 200 ming rubl miqdorida tovon to'lanishi.

Qo'qon xonligining bosib olinishi. Qo'qon xonligidagi ichki siyosiy nizolarning kuchayishi. XIX asrning 70-yillarida Qo'qon xonligida ko'plab qo'zg'olonlar. Andijonga uyushtirilgan hujum. Namanganning bosib olinishi. 1876-yil 18-fevralda Qo'qon xonligining tugatilganligi to'g'risidagi farmonning e'lon qilinishi va Qo'qon xonligi hududi o'rnida Farg'ona viloyatining tashkil qilinishi. Turkmanlarning bo'ysundirilishi. Mag'lubiyat sabablari va oqibatlari.

Takrorlash.

III bob. ROSSIYA IMPERIYASINING TURKISTONDAGI MUSTAMLAKACHILIK SIYOSATI

(5 soat)

Turkiston general-gubernatorligining siyosiy-ma'muriy boshqaruv tizimi. Boshqaruvning mustamlakachilik tartiblari. 1865-yil 6-avgustdagi Aleksandr II «Turkiston viloyatini idora qilish to'g'risidagi Muvaqqat Nizom». Viloyatlar uyezdlarga, uyezdlar uchastkalarga bo'linishi. Boshqaruv tartiblarining mustamlakachilik xususiyatlari. Turkiston o'lkasining ma'muriy hududiy bo'linishi va boshqaruvi. 1886-yil 12-iyulda imperator Aleksandr III tomonidan yangi «Turkiston o'lkasini idora qilish to'g'risi»dagi Nizomning tasdiqlanishi.

Turkiston o'lkasida Rossiya imperiyasining yer-suv siyosati. Qishloq xo'jaligidagi o'zgarishlar. 1886-yilgi «Nizom»da «Turkiston o'lkasining yer tuzilishi». Nizom bo'yicha o'lkada yirik yer egaligi ham tugatildi. Rossiyaning O'rta Osiyoda ko'chirish siyosati. 1875-yilda Avliyootada Rossiyadan kelgan dehqonlarning birinchi manzilgohi paydo bo'ldi. Toshkent shahri va o'lkaning boshqa Yangi Marg'ilon, Samarqand, Andijon kabi shaharlarida ko'chib kelganlarning posyolkalari paydo bo'ldi.

Turkistonda sud tizimi va harbiy politsiya tartibotining o'rnatilishi. Sudlov tizimining mustamlaka manfaatlariga moslashtirilishi. Sud organlarining faoliyati. General-gubernator prokuror va oliy sud vazifasini ham bajargan. XIX

asrning oxirida sudlov jarayonidagi o'zgarishlar. 1898-yilda Toshkent sud palatasi tuzildi. Mustamlaka tartibotini kuchaytirish yo'llari. O'rta Osiyoga temir yo'llarning o'tkazilishi. O'lkada harbiy politsiya tartiboti. 1881-yilgi «Davlat tartiboti va jamoat osoyishtaligini qo'riqlashga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risidagi Nizom». 1892-yildan 1916-yilga qadar Turkistonda «kuchaytirilgan qo'riqlov». Mahalliy aholi armiyada xizmat qilishdan ozod etildi.

XIX asrning ikkinchi yarmi - XX asrning boshlarida Turkistonda ijtimoiy-iqtisodiy ahvol. Iqtisodiyotning mustamlakachilik manfaatlariga bo'ysundirilishi. 1867-1900-yillarda Turkiston general-gubernatorligida ishga tushirilgan 175 ta sanoat korxonasi. Paxta xomashyosiga bo'lgan ehtiyoj. 1884-yilda Turkistonda yangi paxta navi (Amerika navi) yetishtirish boshlandi.

IV bob. XIX ASR OXIRIDA TURKISTONDAGI MILLIY-OZODLIK HARAKATLARI

(5 soat)

Turkistonda milliy-ozodlik harakatlarining boshlanishi va uning sabablari. Mustamlakachilik jabr-zulmining kuchayishi. Turkistonda milliy ozodlik harakatlarining sabablari. Milliy ozodlik harakatlarining boshlanishi. Xalq harakatlariga qarshi jazo tadbirlarining kuchayishi.

Toshkentda "Vabo isyoni". Qo'zg'olonning boshlanish sabablari. Qo'zg'olonning boshlanishi. "Vabo isyoni", "Toshotar voqeasi". Qo'zg'olon bostirilgandan keyingi chora-tadbirlar. 1892-yil 18-iyundan «Harbiy holatda deb e'lon qilingan joylar haqida Qoida»ning kuchga kirishi.

Andijon qo'zg'oloni. Qo'zg'olonning sabablari. 1891-yilda Rossiyadan aholining Farg'ona viloyatiga ko'plab ko'chirib keltirilishi. Qo'zg'olonning boshlanishi. Qo'zg'olonchilarning xatolari. Qo'zg'olonning bostirilishi.

Milliy-ozodlik harakatlarining ahamiyati. XIX asr oxiridagi qo'zg'olonlarning umumiy hususiyatlari. Qo'zg'olonlarning ahamiyati. Milliy ozodlik harakatida. O'zbeklar, qirg'izlar, tojiklar, turkmanlarning mustamlakachilarga qarshi kurash olib borishi.

V bob. XIX ASR IKKINCHI YARMI – XX ASR BOSHLARIDA QORAQALPOQLAR

(5 soat)

XIX asrning ikkinchi yarmi - XX asr boshlarida qoraqalpoqlarning hududiy joylashuvi va ijtimoiy hayoti. XIX asrda Qoraqalpoqlar. Qoraqalpoqlarning ijtimoiy hayoti. Qoraqalpoq ulusining shakllanishi. Ho'jaligi va mashg'ulotlari. Qoraqalpoqlarda urug'chilik va qabilaviy munosabatlar. Urf-odatlar va turmush tarzi.

Soliq va majburiyatlar. Xalq qo'zg'olonlari. Soliq va majburiyat turlari. Xalq qo'zg'olonlarini kelib chiqishi.

Qoraqalpoqlar Turkiston general-gubernatorligi tarkibida. Gandimiyon shartnomasidan so'ng Qoraqalpoqlar hayotidagi o'zgarishlar. 1870-yillarning boshlariga kelib o'troq turmush kechirishga o'tishi. XIX asrning 70-yillarida Qoraqalpoqlarning ma'muriy markazi Chimboy. Ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar.

XIX asr ikkinchi yarmi - XX asr boshlarida qoraqalpoqlar madaniyati. Xalq og‘zaki ijodiyoti. «Qirq qiz» dostoni. Ilm-fan. Qoraqum eshon va Tosh madrasalar.

Takrorlash.

VI bob. JADIDLAR HARAКATI VA UNING TURKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIIY VA MADANIY HAYOTIDAGI AHAMIYATI

(6 soat)

Jadidchilik harakatining vujudga kelishi. Turkistonda jadidchilik oqimi paydo bo‘lishining shart-sharoitlari. Jadidchilik harakati vujudga kelishi. Jadidchilik harakatining Turkistonga yoyilishi. Qo‘qon, Andijon, Toshkentda jadid maktablarining ochilishi.

Jadidlarning dasturiy maqsad va vazifalari. Jadidlarning g‘oyalari va mafkurasi. Hurriyat, Musavvat, Adolat (Ozodlik, Tenglik, Adolat). Toshkent, Buxoro, Samarqand, Andijon, Qo‘qon, Xiva shaharlari jadidchilik harakati markaziga aylandi.

Jadidchilik harakati namoyandalari va ularning faoliyati. Turkiston jadidchilik harakatining yirik namoyondalari. Turkiston jadidlar harakatining milliy xususiyatlari. Turkiston jadidlari podsho yakka hukmronligiga qarshi turishi. Jadidlar yoshlarni chet elda o‘qitish tarafdorlari.

Jadidchilik harakatining Turkiston ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotiga ta’siri. Jadidlar faoliyatining kuchayishi. Jadidlar faoliyatining Turkiston aholisi hayotiga ta’siri. Jadidlarning Islom diniga bo‘lgan munosabati. Rossiyadagi siyosiy jarayonlar ta’sirida jadidlar harakatining faollashuvi.

Xorazmda jadidlar siyosiy partiyasining tashkil topishi. Yosh xivaliklar. Buxoroda Yosh buxoroliklar partiyasining tuzulishi. 1917-yil mart Toshkentda jadidlarning yangi partiyasi «Milliy markaz».

Nazorat ishi.

VII bob. TURKISTON VA BIRINCHI JAHON URUSHI

(5 soat)

Birinchi jahon urushining boshlanishi va uning Turkistonga ta’siri. Birinchi jahon urushining Turkistonga ta’siri. 1914-yil Turkistonda “Favqulotda muhofaza holati”. 1916-yil 25-iyunda Rossiya imperatori Nikolay II ning (1894-1917) “Front orqasidagi xizmatlar uchun Turkiston, Sibir va Kavkazdan 19 yoshdan 43 yoshgacha bo‘lgan erkaklar safarbarligi”ni e’lon qilishi.

Turkistonda 1916-yilgi qo‘zg‘olonlarning boshlanishi. Qo‘zg‘olonning boshlanish sabablari. 1916-yil 4-iyulda Xo‘jand shahrida norozilik. Qo‘zg‘olonning Turkiston bo‘ylab tarqalishi.

Jizzax qo‘zg‘oloni. Qo‘zg‘olonning boshlanishi. Qo‘zg‘olonning bostirilishi. 1916-yil Jizzax qo‘zg‘olonining ahamiyati va uning oqibatlari.

Turkistonda 1916-yilgi voqealarning oqibatlari va ahamiyati. Qo‘zg‘olonning yengilish sabablari va oqibatlari. Qo‘zg‘olonning ahamiyati. Podsho hukumati tomonidan Turkiston aholisining mardikorlikka safarbar qilinishi mahalliy aholining ko‘plab norozilik harakatlarga sabab bo‘lishi. 1916-yildagi

qo'zg'olonlar podsho hukumati tomonidan zamonaviy qurollar yordamida bostirilishi. Qo'zg'olon ishtirokchilari podsho hukumati tomonidan jazolanishi.

Takrorlash.

VIII BO'LIM. XIX ASR OXIRI–XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGI VA XIVA XONLIGI (5 soat)

Buxoro amirligining davlat tuzumi va ijtimoiy-iqtisodiy hayoti. Buxoro amirligining ijtimoiy-siyosiy ahvoli. "Rossiya imperatorining siyosiy agentligi" Soliq va majburiyatlar. Xalq qo'zg'olonlari. Baljuvonda, Ko'lob bekligida, Kalifda dehqonlar qo'zg'oloni. Hunarmandchilik. Savdo-sotiq munosabatlari. Rossiya, Afg'oniston, Hindiston, Eron bilan savdo-sotiq.

Yosh buxoroliklar faoliyati va Buxoro amirligining tugatilishi. «Yosh buxoroliklar». Amir Olimxon islohotlari. 1917-yildagi namoyishlar. 1920-yil 29-avgustda Chorjo'yda qo'zg'olon uyushtirilishi. Buxoro amirligining qulashi. 1920-yil BXSRS ning tashkil qiliishi.

XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Xiva xonligining davlat tuzumi va ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli. Xonlikning ijtimoiy-siyosiy tuzumi. Xonlik ma'muriy jihatdan 20 ta beklikka bo'linganligi. Ulardan eng yiriklari Hazorasp, Urganch, Qiyot, Ko'hna Urganch, Xo'jayli, Qo'ng'iroq. Mehtar (bosh vazir) va devonbegi (devonxona mutasaddisi). Yer egaligi. Soliq va majburiyatlar. Sanoatning rivojlanishi. Dastlabki paxta tozalash zavodlari. Xonlikning Rossiya imperiyasi bilan savdo aloqalari. 1885-yilda Kaspiyorti temir yo'lining qurilishi, 1887-yil oxirlarida Amudaryo flotiliyasi ta'xis etilishi. Hunarmandchilik va ichki savdo. Kasanachilikning rivojlanishi.

Xiva xonligining tugatilishi. Mamlakatda xalq harakatlarining kuchayib borishi. Yosh xivaliklarning faoliyati. Islohotlar uchun kurash. Xonlikning tugatilishi. 1920-yil 27-aprel XXSRning e'lon qilinishi.

Takrorlash.

IX bob. MUSTAMLAKA SHAROITIDA TURKISTONDA MADANIY HAYOT (5 soat)

Ta'lim tizimi. Matbuot. An'anaviy ta'lim muassasalari. Rus-tuzem maktablari. Yangi usul maktablari. Mustamlakachi hukumatning yangi usul maktablariga qarshi kurashi. Matbuot va jurnalistika. Ilk o'zbek gazetasi.

Turkistonda ilm-fan taraqqiyoti. Tarix fanidagi yutuqlar. Mulla Olim Mahdum Hoji «Tarixi Turkiston». Tabiiy fanlarning rivojlanishi. Adabiyotda yangi yo'nalishlarning paydo bo'lishi.

Teatr va musiqa san'ati. Turkistonda xalq teatri. Turkistonga Yevropa va rus teatrlarining kirib kelishi. Jadid teatrlarining vujudga kelishi. Turkistonda 1911-yil dastlabki yozma milliy sahna asarlar. Musiqa san'ati.

Me'morchilik va tasviriy san'at. Me'morchilik maktablari. Xorazm me'morchilik maktabi. Buxoro me'morchilik maktabi. Yevropa uslubidagi binolar

qurilishi. Sitorai Mohi Xosa, Nurillaboy saroyi Sharq va G‘arb an‘analari asosida
bunyod etilganligi. Tasviriy san‘at. Naqsh amaliy san‘at markazi Buxoro.

Takrorlash.

Yakuniy nazorat ishi.